

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Karla Šimky a Mgr. Evy Šonkové v právní věci žalobce: **T. S.**, proti žalovanému: **1) Ministerstvo zdravotnictví ČR**, se sídlem Palackého náměstí 4, Praha 2, **2) Ministerstvo spravedlnosti ČR**, se sídlem Vyšehradská 16, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 9. 1. 2017, č. j. 52 A 45/2016 – 28,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 9. 1. 2017, č. j. 52 A 45/2016 – 28, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Kasační stížností ze dne 5. 2. 2017 brojí žalobce, jakožto stěžovatel, proti shora označenému usnesení (dále jen „napadené usnesení“) Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích (dále jen „krajský soud“), jímž bylo zastaveno řízení o stěžovatelově žalobě z důvodu nezaplacení soudního poplatku.

Krajský soud v odůvodnění napadeného usnesení zejména uvedl, že usnesením ze dne 12. 12. 2016, č. j. 52 A 45/2016 – 18, jež bylo stěžovateli doručeno dne 14. 12. 2016, byl stěžovatel opětovně vyzván k zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč dle položky 18 bod 2 písm. d) sazebníku soudních poplatků zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v rozhodném znění (dále jen „zákon o soudních poplatcích“). K datu vydání napadeného usnesení přitom nebyl uvedený soudní poplatek stěžovatelem zaplacen,

pročež tímto usnesením krajský soud dle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích řízení o stěžovatelově žalobě zastavil.

Stěžovatel v kasační stížnosti namítá, že nebyl krajským soudem poučen o možnosti vznést námitku podjatosti dle § 8 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Dále uvádí, že trpí dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem, jehož projevy v psychice stěžovatele jsou jednou z příčin, proč se včas neseznámil s opětovnou výzvou krajského soudu k zaplacení soudního poplatku za žalobu. Stěžovatel dále uvádí, že se dozvěděl o nových skutečnostech a dne 21. 12. 2016 proto podal opakovanou žádost o osvobození od soudního poplatku, o níž měl krajský soud rozhodnout předtím, než přistoupil k zastavení řízení. Soudní poplatek za řízení o žalobě stěžovatel zaplatil dne 24. 1. 2017 tak, aby usnesení o zastavení řízení nenabylo právní moci a krajský soud měl z tohoto důvodu napadené usnesení zrušit. Stěžovatel rovněž namítá, že nebyl krajským soudem správně poučen a nebyl vyzván k odstranění vad žádosti o osvobození od soudních poplatků.

Závěrem své kasační stížnosti požádal stěžovatel o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce z řad advokátů pro toto řízení, ačkoli dále uvedl, že v nynějším řízení nemusí s ohledem na ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího správního soudu být zastoupen advokátem, a rovněž že řízení o kasační stížnosti nepodléhá poplatkové povinnosti, směřuje-li stížnost proti usnesení krajského soudu o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku. Stěžovatel také požádal o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

Žalovaní se ke kasační stížnosti nevyjádřili.

Kasační stížnost je přípustná.

Kasační stížnost je důvodná.

Nejvyšší správní soud považuje za vhodné nejprve přisvědčit stěžovateli v tom, že v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku není třeba trvat na splnění podmínky povinného zastoupení stěžovatele advokátem, a že takové řízení dle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu nepodléhá poplatkové povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 7. 2012, č. j. 4 Ads 66/2012 – 22, dostupný na www.nssoud.cz). O jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků proto Nejvyšší správní soud nerozhodoval. Naproti tomu stěžovatelův návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud zamítl usnesením ze dne 2. 3. 2017, č. j. 2 As 49/2017 – 16. O stěžovatelově návrhu na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti Nejvyšší správní soud nerozhodoval, neboť věc rozhodl přednostně a bezodkladně po provedení nezbytných přípravných úkonů.

Nejvyšší správní soud z obsahu spisu krajského soudu zjistil, že usnesením ze dne 17. 6. 2016, č. j. 52 A 45/2016 – 6, vyzval krajský soud „v řízení o žalobě proti nečinnosti správního orgánu“ stěžovatele, „aby do 1 týdne od doručení tohoto usnesení zaplatil soudní poplatek za žalobu proti rozhodnutí správního orgánu“ (zvýraznění doplněno NSS), který činí

pokračování

podle položky 18 bod 2 písm. d Sazebníku soudních poplatků 2.000 Kč...“ s tím, že „[n]ebude-li soudní poplatek ve stanovené lhůtě zaplacen, bude řízení zastaveno.“ V části usnesení označené jako „Poučení“ pak krajský soud stěžovatele informoval o nepřipustnosti odvolání proti tomuto usnesení. Dále se pak, až v části usnesení, jež je situována pod podpisem pověřené členky senátu, nachází text (menšího fontu nežli předchozí text usnesení): „Upozornění: Má-li poplatník za to, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, může u soudu podat návrh, aby mu bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, a to i se zpětnou účinností. Jestliže soud jeho návrhu vyhoví, je zproštěn povinnosti platit soudní poplatky; poplatky zaplacené před rozhodnutím o přiznání osvobození od soudních poplatků se však nevracejí.“ Usnesení bylo stěžovateli doručeno dne 29. 6. 2016.

Na tuto výzvu reagoval stěžovatel žádostí o osvobození od soudních poplatků, podanou k poštovní přepravě dne 4. 7. 2016 a doručenou krajskému soudu dne 7. 7. 2016. Krajský soud na to, usnesením ze dne 5. 9. 2016, č. j. 52 A 45/2016 – 15, uvedené stěžovatelově žádosti nevyhověl. Usnesením ze dne 12. 12. 2016, č. j. 52 A 45/2016 – 18, pak krajský soud stěžovatele opětovně vyzval k zaplacení soudního poplatku, přičemž text tohoto usnesení se ve všech ohledech zcela shodoval s textem prvotní výzvy k zaplacení soudního poplatku. Druhá výzva k zaplacení soudního poplatku byla stěžovateli doručena dne 14. 12. 2016 a stěžovatel na ni reagoval další žádostí o osvobození od soudních poplatků, jež byla krajskému soudu doručena dne 22. 12. 2016. Krajský soud o stěžovatelově opakované žádosti nerozhodl a napadeným usnesením (ze dne 9. 1. 2017) zastavil řízení pro nezaplacení soudního poplatku. Napadené usnesení nabylo právní moci dne 23. 1. 2017, kdy bylo rovněž doručeno stěžovateli. Dne 25. 1. 2017 byla na příslušný účet krajského soudu připsána platba odpovídající soudnímu poplatku za stěžovatelovu žalobu.

Nejvyšší správní soud se neztotožňuje se stěžovatelem v tom, že krajský soud měl napadené usnesení postupem dle § 9 odst. 7 zákona o soudních poplatcích zrušit. Soudní poplatek za řízení o žalobě byl stěžovatelem zaplacen průkazně až poté, kdy napadené usnesení nabylo právní moci. Na druhou stranu však Nejvyšší správní soud přisvědčuje stěžovateli, že napadené usnesení nemělo být v tomto případě vydáno, aniž předtím bylo rozhodnuto o opakované žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků.

Již v rozsudku ze dne 17. 6. 2008, č. j. 4 Ans 5/2008 – 67, Nejvyšší správní soud zaujal názor, že „o podané žádosti o osvobození od soudního poplatku musí být rozhodnuto dříve, než soud pro nezaplacení soudního poplatku řízení zastaví. Toto obecné pravidlo však má své výjimky, neboť jeho mechanické uplatňování by mohlo v některých případech vést ke zbytečnému prodlužování řízení opakováním stále stejných žádostí a rozhodnutí o nich. O opakované žádosti o osvobození od soudního poplatku v rámci jednoho řízení je soud povinen rozhodnout jen v případě, že tato žádost obsahuje nové, dříve neuplatněné skutečnosti, zejména došlo-li ke změně poměrů účastníka řízení.“ Tento názor pravděpodobně vzal za svůj i krajský soud v řízení, jež předcházelo vydání napadeného usnesení, pročez o opakované žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků nerozhodl. Nejvyšší správní soud na citovaném závěru setrvává i v nyní projednávané věci, nicméně má za to, že pro jeho uplatnění v řízení před krajským soudem nebyly v této věci dány předpoklady.

Jak již bylo uvedeno výše, obě výzvy (usnesení) krajského soudu k zaplacení soudního poplatku byly svým provedením (jak textovým, tak strukturálním) zcela shodné. Je proto třeba vytknout krajskému soudu, že v obou případech vyzýval stěžovatele ve věci jeho žaloby proti nečinnosti správního orgánu k zaplacení soudního poplatku za žalobu proti rozhodnutí správního orgánu. Uvedené typy žalobních řízení jsou přitom zpoplatněny různě vysokými soudními poplatky. Na druhou stranu je třeba uvést, že z žádného podání stěžovatele není zřejmé, že by byl popsáným pochybením krajského soudu uveden v omyl, přičemž samotný číselný údaj o výši poplatku za stěžovatelovu žalobu byl ve výzvách uveden správně.

Naproti tomu závažnou vadou plynoucí ze shodnosti (zjevně s výjimkou jejich data vydání a čísla jednacího) obsahu obou výzev k zaplacení soudního poplatku je nedostatečnost poučení stěžovatele o následcích (nebo spíše absenci následků) podání takové opakované žádosti o osvobození od soudních poplatků, jež by případně neobsahovala nové relevantní skutečnosti ohledně podmínek pro osvobození od soudních poplatků. I když Nejvyšší správní soud odhlédne od toho, že poučení účastníka soudního řízení by mělo být součástí usnesení, tj. téže části rozhodnutí, do které náleží např. poučení o opravném prostředku, nemůže již odhlédnout od vady poučení, která je objektivně způsobilá uvést jeho adresáta v mylnou představu o dalším eventuálním procesním postupu soudu. Z výše popsaného obsahu spisu krajského soudu je patrné, že se stěžovatel při opakovaném žádání o osvobození od soudního poplatku řídil poučením, které mu bylo poskytnuto v druhé výzvě k zaplacení soudního poplatku. Dle tohoto poučení, stejně jako v případě poučení dle první výzvy krajského soudu, platí, že „[m]á-li poplatník za to, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, může u soudu podat návrh, aby mu bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, a to i se zpětnou účinností. Jestliže soud jeho návrhu vyhoví, je zproštěn povinnosti platit soudní poplatky; poplatky zaplacené před rozhodnutím o přiznání osvobození od soudních poplatků se však nevracejí.“ I poté, co byla první žádost o osvobození od soudních poplatků krajským soudem zamítnuta, měl stěžovatel za to, že splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Jelikož dle poučení v rámci druhé výzvy k zaplacení poplatku tedy mohl opět o osvobození požádat (bez dalšího), mohl rovněž důvodně očekávat, že se s takovouto (byť opakovanou) jeho žádostí bude pojit obdobný procesní postup soudu, tj. že krajský soud o jeho opakované žádosti rozhodne. Je přitom třeba připomenout, že možnost postupu soudu, spočívající v „nerozhodnutí“ o opakované žádosti o osvobození od soudních poplatků není v zákoně č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) výslovně zmíněna, neboť byla dovozena až výše citovanou rozhodovací činností Nejvyššího správního soudu. Krajský soud tedy měl stěžovatele v rámci své druhé výzvy k zaplacení soudního poplatku poučit o tom, že nebudou-li v případné opakované žádosti o osvobození od soudních poplatků tvrzeny a doloženy nové skutečnosti, pak o takové žádosti nebude rozhodovat a po marném uplynutí stanovené lhůty k zaplacení soudního poplatku řízení zastaví. Tím spíše měl takto krajský soud postupovat, upozorňoval-li stěžovatel ve svých podáních explicitně na svou nedostatečnou psychickou kondici (o níž do jisté míry vypovídá i jejich formální a gramatická stránka). Není přitom rozhodné, zda by stěžovatel při dostatečném poučení krajským soudem v opakované žádosti o osvobození od soudních poplatků skutečně uvedl a doložil nové skutečnosti – rozhodné je, že by byl srozuměn s alternativou, že krajský soud o jeho opakované žádosti nerozhodne a řízení zastaví. Takto bylo zastavení řízení pro stěžovatele překvapivé, neboť v souladu

pokračování

s poučením v druhé výzvě mohl důvodně očekávat rozhodnutí o jeho opakované žádosti. O tom svědčí nejen jeho kasační argumentace, nýbrž i skutečnost, že bezprostředně poté, kdy se s napadeným usnesením seznámil, zaplatil příslušný poplatek za řízení o žalobě (jakkoli taková platba již nemohla být připsána na účet krajského soudu před právní mocí napadeného usnesení). Rovněž je třeba podotknout, že z procesního postupu stěžovatele nelze usoudit na jakoukoli obstrukční povahu jeho úkonů.

Konečně má Nejvyšší správní soud za to, že i v případě, kdy jsou splněny podmínky pro „nerozhodování“ o opakované žádosti o osvobození od soudních poplatků, má účastník řízení (zde žalobce – stěžovatel) právo na přesvědčivé odůvodnění případného usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku (§ 157 odst. 2 věta druhá zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 64, § 55 odst. 4 *a contrario*, § 55 odst. 5 a § 54 odst. 2 věty první s. ř. s.). Tomuto právu však není učiněno zadost, jestliže soud v usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku neodůvodní, proč přistoupil k zastavení řízení bez předchozího rozhodnutí o opakované žádosti o osvobození od soudních poplatků, tj. neuvede-li, proč dospěl k závěru, že opakovaná žádost neobsahuje a nedokládá žádné nové skutečnosti. Napadené usnesení v tomto směru postrádá jakékoli odůvodnění a nechává tudíž nejen Nejvyšší správní soud, ale především stěžovatele, na vážkách ohledně toho, zda a jak krajský soud posoudil stěžovatelovu opakovanou žádost o osvobození od soudních poplatků.

Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že krajský soud nedostal své poučovací povinnosti dle § 36 odst. 1 věty druhé s. ř. s., čímž vznikla stěžovateli újma spočívající v iminentním zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku. Z uvedeného důvodu shledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost důvodnou a postupem dle § 110 odst. 1 věty první před středníkem s. ř. s. napadené usnesení zrušil, přičemž věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Právním názorem zde vysloveným pak bude krajský soud v dalším řízení vázán (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

Ve zbytku stěžovatelem uplatněné argumentace není kasační stížnost důvodná. Je třeba podotknout, že dle ustálené rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu zásadně nejsou právní názory zaujaté soudními osobami v rámci výkonu soudnictví důvodem pochybností o nepodjatosti těchto osob.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud nerozhodoval, neboť dle § 110 odst. 3 věty první s. ř. s. platí, že „[z]ruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti.“

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. března 2017

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu